

Kunststrategi 2021

Sydhavnskvarteret nord for Jægergårdsgade, Aarhus

Indhold

Introduktion	3
Baggrund	5
Vision for kunsten	7
Kunstneriske processer	8
Kunstprojekter i Sydhavns kvarteret	9
Organisation	14

Kunststrategien er udarbejdet af nedenstående kunstudvalg med rådgivning fra kunstkonsulent, Lotte Boesen Toftgaard og Lone Schubert (Umage).

Judith Schwarzbart, Rektor Det Jyske Kunstakademi

Peter Thorsgaard, Salgs- og udviklingschef, A. Enggaard A/S

Kirstine Shiess Højmosé, Leder af Aarhus Billedkunstcenter (og barselsvikar Line Sandvad Mengers)

Kim Grønborg, Billedkunstner og leder af udstillingsstedet Spanien 19C i Sydhavnen

Kasper Kjeldgaard, Designer og fremtidig lejer

Katja Bjørn, Billedkunstner

Introduktion

På Sydhavnen i Aarhus har der i ca. 30 år eksisteret et billedkunstmiljø omkring atelierer og Udstillingsstedet Spanien 19C. I forbindelse med udviklingen af området nord for Jægergårdsgade har et kunstudvalg bestående af repræsentanter fra kommende kunstfaglige ejere og lejere - Aarhus Billedkunstcenter (AaBKC), Det Jyske Kunstakademi (DJK) samt udøvende designere og billedkunstnere - samarbejdet med entreprenør og bygherre A. Enggaard A/S om nærværende kunststrategi. Strategien skal sikre og udvikle kvarterets kunstmiljø til glæde og inspiration for beboere og besøgende, både i byggefasen og mere permanent.

Aktørerne i kunstudvalget har tidligere bidraget til Bydelsplanen for kvarteret og sammen skabt rammerne for "Kunstbyen". – Et begreb der samler visionerne om en bydel med fokus på kunstfaglig uddannelse, produktion, netværk og kompetenceudvikling samt præsentation af kunst i det offentlige rum.

Denne kunststrategi er definerende, prioriterende og rammesættende for, hvilken kunst og hvilke typer af kunstneriske processer, der er relevante i Sydhavnskvarteret nord for Jægergårdsgade. Strategien sikrer gennemsigtighed for de involverede parter i processen og kontinuitet fra idéudvikling til konkretisering af de endelige kunstprojekter.

Mere konkret er kunststrategien et resultat af Kunstudvalgets dialog omkring, hvilken kunstforståelse, der skal i spil i Sydhavnskvarteret. Hvilke type kunstneriske processer sættes i gang hvor og hvornår? Og hvad de formelle rammer omkring udvikling og implementering er?

"I Sydhavnskvarteret skal kunst og kulturproduktionen medvirke til at aktivere det offentlige rum. Kunst skaber identitet og oplevelse i det offentlige rum, og den udfordrer – borgerne, brugerne, erhvervene og interessenterne"

(Bydelsplanen for Sydhavnskvarteret nord for Jægergårdsgade, 2021)

Baggrund

"Sydhavnskvarteret skal være bydelen, hvor det nye møder det gamle. Hvor vi låner fra stedets historie og samtidig lader os inspirere af de mest spændende bydele i verden. Og hvor det blå i form af vandets bevægelighed og foranderlighed er bydelens underlægningsmusik."

Sådan lyder visionen i udviklingsplanen for Sydhavnskvarteret. Kvarteret skal i løbet af de næste årtier give Aarhus en enestående, mangfoldig og levende bydel, hvor forskellighederne dyrkes, og kontrasterne giver dynamik til stedet. Små iværksættere, restauranter og caféer vil ligge side om side med store virksomheder. Den etablerede, såvel som den spirende kunst og kulturproduktion skal ses i byrummene, og der skal være rig mulighed for urbane sportsaktiviteter i bydelen. Samtidig skal Sydhavnskvarteret skabe rum for, inddrage og tage hånd om de socialt udsatte. Sydhavnskvarteret skal således være en smeltedigel, hvor man kan vandre gennem bydelen og møde historien i form af Kulkransporet, slagteriet, den brostensbelagte Jægergårdsgade og oliemøllen (AAK) og samtidig opleve nye ikoniske bygningsværker, en mangfoldighed af mennesker og virksomheder samt kunst.

Sydhavnskvarteret nord for Kulkransporet

Team A. Enggaard A/S vandt Aarhus Kommunes udbud om udbudszone B og C, Sydhavnskvarteret nord for Kulkransporet, og har derefter i tæt samarbejde med en række aktører og Aarhus Kommune udviklet Bydelsplan Sydhavnskvarteret, Nord for Jægergårdsgade (2020):

https://sydhavnskvarteret.dk/media/39074/20200114_bydelsplan_sydhavnskvarteret_nord-for-jaegergaardsgade_interaktiv.pdf

Området er kendetegnet ved en udpræget diversitet i bygningernes skala, materialitet og facadeudtryk. Der er ønsket en bevidst kompleks og sammensat by, der understøtter værdierne om en kreativ og inkluderende bydel, hvor meget er muligt. I Sydhavnskvarteret er der planlagt følgende såkaldte kreative "powerhubs" (en koncentration af mennesker og faciliteter inden for samme brancheområde og fagfællesskab):

- **Lyd**, repræsenteret ved hovedaktører: Lydbyen (TRAIN og Lydhavnen).
- **Mad og Drikke**, repræsenteret ved hovedaktør: Benjamin Birk / Birks Køkken.
- **Mode og Livsstil**, repræsenteret ved hovedaktører: Lifestyle & Design Cluster (herunder Headstart Fashion HOUSE), Guru Agency.
- **Kunst**, repræsenteret ved hovedaktører: Det Jyske Kunstakademi, Aarhus Billedkunstcenter.
- **Animation og Spil**, repræsenteret ved hovedaktører: Johan Oettinger / WIREFLY, Kong Orange.

Disse powerhubs spænder på tværs af de kreative powerhubs i Sydhavnskvarteret og bidrager som funktioner, der binder mange af bydelens brugere sammen. Herudover findes powerhubs inden for:

- **Bevægelse og Sundhed** med hovedaktør: RunHub Aarhus mfl.
- **Inkubator og Uddannelse** med hovedaktører: Volcano / Nordic LA, Lifestyle & Design Cluster (herunder Headstart Fashion HOUSE), Det Jyske Kunstakademi og VIA.

Kunstneriske processer

Udviklingen af Sydhavnskvarteret nord for Jægergårdsgade er en unik helhedsorienteret proces, som fra starten har prioriteret kunsten som en strategisk faktor i transformationen af kvarteret.

Kunstnere og kunstfaglige har således konkret støttet og guidet bygherren i det visionære arbejde med at indkredse kvarterets kunstneriske DNA og mere konkret i planlægningen af kunsten i det offentlige rum.

I den lange proces fra strategi til realisering vil kunstnere fremover have forskellige typer af roller.

Typisk tænkes kunstnere primært som de formgivende parter, som producenter af midlertidige og permanente kunstværker til det offentlige rum. Og Sydhavnskvarteret vil blive beriget med mange forskellige typer af værker til glæde og inspiration for beboere og besøgende. Men de kunstneriske kompetencer kan med fordel også komme i spil på et langt tidligere tidspunkt i udviklingen af udvalgte konkrete byrum i kvarteret.

På det tidlige projekterende niveau skal kunstnere nemlig også indgå som én rådgiver ud af flere, der arbejder sammen om at formgive og realisere de konkrete byrum i kvarteret. Der vil her være tale om samskabelse med forskellige faglige aktører, hvor kunstnere indgår som både analyserende og formgivende parter, der tænker stedet på en anden måde end f.eks. byplanlæggere og landskabsarkitekter. Kunstnere er ofte gode til at identificere og analysere et steds kulturelle identitet og værdier. Til at kortlægge de mennesker, steder, fysisk infrastruktur og områder, der

indeholder betydningsfulde æstetiske, historiske, sociale og økonomiske værdier, som gør stedet unikt. Og til at samarbejde med arkitekterne om alternative måder at tænke form og materialer i byrum.

I Sydhavnskvarteret skal kunstnere også være engagerende. Kvarterets identitet ligger i høj grad i stedets brede brugergruppe, der spænder fra hjemløse over studerende til forskellige erhvervsdrivende. Kunstnerne skal udtænke projekter, som kan involvere de forskellige aktører i de kunstneriske aktiviteter, så der bliver skabt et ejerskab og engagement, og kvarterets kunstneriske DNA bliver et fælles anliggende og ansvar. Endelig vil kunstnere også blive engageret som projektledere eller kuratorer på andres kunstneriske projekter i Sydhavnskvarteret. Det "kunstneriske" arbejde vil her bestå i at udtænke koncepter, udvælge kunstnere, planlægge, koordinere med andre partnere i projektet og implementere kunstprojekterne.

På denne måde kan visionen om at lade kunsten være kvarterets DNA, både en metode og slutresultat, realiseres, og kunstnernes forskellige kompetencer udnyttes optimalt. De kunstneriske processer i Sydhavnskvarteret vil samle erfaring og viden til glæde og gavn for andre byudviklingsprojekter og dermed eksemplificere, hvordan kunsten og de kunstneriske metoder kan være altafgørende faktorer i helhedsorienteret byudvikling.

Kunstprojekter i Sydhavns kvarteret

Sydhavnskvarterets kunstprogram indeholder altså flere typer af kunstprojekter, hvor kunstnere engageres på forskellig vis i bygge- og anlægsprojekterne samt i midlertidige aktiviteter omkring byggepladsen og i det kommende byrum.

Byggeprojektet er påbegyndt 2021 og vil løbe indtil 2026. Kunstnerne vil blive koblet på løbende alt efter, hvilken rolle de skal indtage i processen, og hvor det kunstneriske projekt skal realiseres.

Udvikling af byrum med kunstner som rådgiver

Der er udpeget tre byrum i Sydhavnskvarteret nord for Jægergårdsgade, Kunstpassagen, Biotophaven og Havnesporet, hvor kunstnere engageres som rådgivere og indgår i de projekterende teams på lige fod med de arkitektfaglige rådgivere. Kunstnerne bidrager her med deres kunstneriske analyse af stedet og deres faglige vinkel på byrummenes funktion, indretning, anvendte materialer og/eller formgivning af byrumsinventar.

Superflex, SUPERKILEN, 2012. I samarbejde med tegnestuen BIG. Et eksempel på innovativ byudvikling med kunstneriske metoder.

Kunstpassagen

Passagen befinder sig i Bygning 1, hvis hovedfunktion er et hotel med mange udadvendte funktioner. Passagen forbinder Spanien og resten af byen med den nye bydels største byrum Kulpladsen. Kunstpassagen vil fungere som en port til kvarteret og introducere det varierede og levende byliv. Kunstneren skal her samarbejde med arkitekt og landskabsarkitekt om kunstneriske løsninger på belysning, belægning, loft eller andre flader i passagen.

Biotophaven

Der er i kvarteret ikke større sammenhængende parkarealer, men i stedet en række mindre grønne elementer, som naturligt indskrives i byrummene og bidrager til den helt særlige Sydhavnsatmosfære. Mod nord i bydelen skal en Biotophave udgøre områdets mindre, grønne oase med plads til ro og fordybelse. Kunstneren skal samarbejde med landskabsarkitekt om koncept, udformning og beplantning af Biotophaven.

Havnesporet

Byrummet under det eksisterende havnespor har et særligt potentiale for at skabe rum for aktive og udadvendte funktioner, der skaber en livlig og inviterende grænse mod nord. Der arbejdes med, at byrum og inventar er multianvendelige og opfordrer til bevægelse og på at forskellige aktører indenfor sundhed, bevægelse, kunst og kultur kan indgå som samarbejdspartnere. Kunstneren skal samarbejde med landskabsarkitekt om kunstneriske løsninger på inventar og markeringer af zoner for særlige aktiviteter såsom bevægelse, performance, screenings og andre aktiviteter under Havnesporet.

Kunstudsmykninger

I Sydhavns kvarteret skal kunsten også være at finde som bygnings- eller anlægsintegrerede kunstværker, som udsmykker og giver identitet til de pågældende bygninger og byrum omkring. Følgende bygninger er udpeget til kunstnerisk udsmykning:

Bygning 6, Det Jyske Kunstakademi

Det Jyske Kunstakademi bliver ejere af store dele af Bygning 6, hvor facaden og indgangsparti skal udsmykkes af en eller flere kunstnere. I samarbejde med arkitekten bearbejdes betonen på bygningens nederste etagers kunstnerisk og derudover ønskes et markant kunstværk ved indgangspartiet, som både giver identitet til DJK og byrummet omkring.

Bygning 2, foyer

En vægflade på ca. 2 x 3 meter i Bygning 2's foyer er afsat til kunstnerisk udsmykning (relief, installation, maleri etc.). Bygningens nederste etager indeholder funktioner indenfor bevægelse, kantine og mødefaciliteter og resten er fleksible kontoretager, der ventes at kunne rumme en lang række forskellige virksomheder.

Der udskrives et Open Call på opgaven henvendt til dimittender fra Det Jyske Kunstakademi de sidste 10 år.

Bygning 8, gavl

VIA University College's mode- og livsstilsuddannelser flytter ind i Bygning 8 i Sydhavns kvarteret. Der er mulighed for kunstnerisk udsmykning af en meget synlig gavl, en indre trappeopgang eller af glasflader på teknikrum på taget af Bygning 8.

Derudover ønsker Kunstudvalget for Sydhavns kvarteret at indgå samarbejde med Aarhus Kommune på tværs af forvaltninger om kunstprojekter integreret i de kommunale anlæg og bygninger i Sydhavns kvarteret såsom:

- Den Rekreative Forbindelse
- Kulpladsen
- P-huset

Hans E. Madsen,
SHIPPING, 2005
Sydhavnen

Kunstpassagen

KOMWELL

DANSKE
BANK

BYGN.
1

SPANIEN

Biotophaven

KULPLADSEN

SPANIEN
19

Havnesporet

BYGN. 5

BYGN.
6

BYGN.
9

BYDELS-
TARN

BYGN. 7

BYGN.
8

KULKRANSPORET

BYGN.
4

BYGN. 3

BYGN. 2

KOHALEN

UDBUDSZONE
D

BYDELS-
TARN

KULPARKEN

PARKERINGSKUHUS

HAVNESPORET

JYLLANDS-POSTEN

PARKERING

FILMBYEN

N

Skiftende byrumskunst

"...kunst- og kulturproduktion bliver i fremtiden en særdeles tydelig del af bybilledet i Sydhavnskvarteret – mere end det allerede er i dag. I det hele taget bliver kulturen en driver for byudviklingen i Sydhavnskvarteret, hvor bydelen både ude og inde vil vise de kreative kræfter, som er til stede i bydelen." Bydelsplan Sydhavnskvarteret Nord for Jægergårdsgade, 2020

Sydhavnskvarteret har været den ideelle ramme for kunstnerisk og kreativ udfoldelse gennem flere årtier. Udviklingen af kvarteret ændrer nødvendigvis ved de eksisterende rammer for udstillingsfaciliteter og arbejdsforhold for kunstnere, mens nye muligheder åbnes - bl.a. for en ny forbindelse mellem det som sker inde i bygningerne af kunst- og kulturproduktion og det som sker ude i byrummet.

Der skal være rum for autonomi og for at kunstnere i bydelen og andre spontant kan indtage udvalgte byrum forskellige steder i kvarteret såsom under Havnesporet, byrummene mellem bygningerne med pop-up-events som performances, spontane udstillinger og koncerter m.m.

Denne type midlertidige aktiviteter i byrummet kræver en vis form for organisering omkring sig, da ageren i det offentlige rum udenfor kunstinstitutionens ramme fører en lang række af administrative og tekniske udfordringer med sig. Derfor engageres de udøvende billedkunstnere bag udstillingsstedet Spanien 19 C, som har haft til huse i kvarteret i 30 år og kender kvarterets infrastruktur og historik indgående, under byggefasen (2021-2025) til at:

Marianne Jørgensen, UTOPIA, 2014
Eksempel på en billedkunstner, der skaber anderledes landskabelige rum i byen eller urbaniserer landskabet.

- Udvikle et program for midlertidige kunstprojekter, der skal realiseres i byggefasen. Et pilotprojekt på hvordan kunsten med forskellige strategier konkret kan aktivere Sydhavnskvarterets byrum og stedets æstetiske, sociale og historiske kvaliteter. Involvering af de eksisterende og fremtidige beboere og brugere vil stå centralt i programmet.
- Samle erfaringerne i en drejebog for kunst i det offentlige rum i Sydhavnskvarteret, der udstikker retningslinjer for de mere administrative og tekniske sider af at implementere kunst i byrummet (tilladelser, forsikring, sikkerhed, forbrug mm.) til brug for fremtidige aktører.
- Samarbejde med byherre om at forberede permanent infrastruktur til afvikling af kunst i det offentlige rum såsom strøm og teknik til visning af projektioner og afspilning af lyd m.m.

Det Jyske Kunstakademi (DJK) og Aarhus Billedkunstcenter er andre aktører i bydelen, der på sigt er oplagte samarbejdspartnere i forhold til at udvikle nye metoder for, hvorledes byrum kan aktiveres løbende gennem kunst i det offentlige rum:

- De studerende på DJK kan prøve kræfter med kuratering og projektledelse af programmer for byrumskunst.
- Aarhus Billedkunstcenter kan bidrage til at få oprettet et residency, så nationale og internationale kunstnere kan få mulighed for opholde sig og researche i bydelen med produktion af markante kunstværker i byrummet som resultat.
- DJK kan være vært for praksisbaseret ph.d f.eks. med fokus på at udvikle nye strategier for kunst i byudviklingsprojekter.

Organisation

Realiseringen af kunstprogrammets permanente kunstprojekter i det offentlige rum gennemføres til dels af bygherre A. Enggaard A/S og til dels af øvrige kommende ejere af bygningerne, der til sammen danner en grundejerforening.

Enkelte byrum i Sydhavns kvarteret Nord for Jægergårdsgade har bygherre udelukkende brugsret til og i disse tilfælde vil der skulle samarbejdes med ejerne (Aarhus Kommune og Aarhus Havn) om etablering af kunsten.

Kunstudvalget i Sydhavns kvarteret har ansvaret for rammesætning og udvælgelse af kunstnere til hvert enkelt kunstprojekt i Sydhavns kvarteret nord for Jægergårdsgade.

Både de permanente og de midlertidige kunstprojekter projekteres/kurteres af skiftende eksterne kunstfaglige kræfter med speciale i kunst i det offentlige rum. Disse rådgivere samarbejder med Kunstudvalget for Sydhavns kvarteret om proces og indhold af alle kunstprojekterne.

Involvering af kvarterets lejere

Intentionen er at udnytte byggefasens 4 år til at udtænke en model for, hvorledes Sydhavns kvarterets lejere og særligt de private erhvervsdrivende involveres i kunstindsatsen på permanent basis.

Skal der nedsættes en forening, der kan være operationel i forhold til aktiviteterne i kvarterets byrum? I så fald skal denne forening sammentænkes med Sydhavns kvarterets øvrige foreningsstruktur.

Visionen er at der på sigt kan opstå tværfaglige samarbejder kunstnere og erhvervsdrivende imellem og at denne slags samarbejder kan munde ud i modeller for alternative kunstøkonomier.

Benjamin Krog Møller, uden titel, 2021. Værk i forbindelse med Spanien 19 C's flytning til Bylagret i Sydhavnen.

Fakta

Aarhus Byråd vedtog februar 2019 at indgå aftale om køberetter til de første arealer i Sydhavnskvarteret med henholdsvis A. Enggaard A/S og PFA DK Ejendomme Lav A/S.

Aftalen indebar, at køberne i løbet af 2019 sammen med Aarhus Kommune skulle udarbejde nærværende bydelsplan for den nordlige del af Sydhavnskvarteret på området mellem Jægergårdsgade og Havnesporet.

Tilbuddene tilbyder en række funktioner i overensstemmelse med udviklingsplanen for Sydhavnskvarteret og sikrer samtidig en særdeles god fysisk sammenhæng fra den sydlige del af Sydhavnskvarteret, gennem de forskellige områder til JP/ Politikens nye domicil og over til Filmbyens aktiviteter.

Tilbuddene fra de to teams kan ses i deres fulde længde på:
www.sydhavnskvarteret.dk

På baggrund af tilbuddene er der udarbejdet projekter i tæt dialog med Aarhus Kommune, og tilsammen danner processen grundlaget for bydelsplanen.

Forside: Allan Glob, Haven i Havnen, Sydhavnen, 1998
Foto side 1, 2, 3, 10, 13 og 14, fotograf Kim Grønberg

Kunststrategien er realiseret med støtte fra Statens Kunstfond

